

מבקשי "תיקונים"

משונות ונעלמות דרכי בני האדם. לפעמים נדמה לך, כי כל האנשים מתהלכים כשמסווה על פניהם, מסווה של אושר – והוא אומלל בתוכי נפשו; מסווה של אומלל, והוא אחד המאושרים מבין חבריו; מסווה של מאמין – והוא כופר בכל בלבו, ומסווה של כופר והוא מאמין מבלי אשר ידע בכך או כדי להשלות אחרים – מטעמים מובנים לו בלבד.

ואם בימים שעברו נאלצו אנשים מסוימים לשים מסווה של מאמין על פניהם, כדי שלא יכירו בהם, מחמת פחד מפני התוצאות, הרי כיום לא רק שאין צורך בזה, אלא להיפך, המאמין אינו מוצא שום מקום בציבוריות שלנו, וישנם רבים מאד שבלבם פנימה הם מאמינים, אלא כדי לצעוד עם הזמן, הם מראים פנים כאילו אינם מאמינים, משמיעים הצהרות שתוכן רצוף אהבה לתיקונים בדת, על אף שידוע להם היטב, שתיקונים כאלה לא יתכנו, אי אפשר להעלותם על לבו של מאמין באמת ושיש בהם כדי להרוס את כל הבנין הענקי שיהדות סיני, היא היהדות ששמרה על צביונה – הקימה במשך מאות הדורות.

תקופתנו היא אחת התקופות הקשות, הסוערות וההורסות מבחינה רוחנית – שבחיי עמנו, עדיין לא היתה תקופה שהכתה בתדהמה חוגים כה רחבים, כתקופתנו. מוחו של האדם אינו מסוגל בשום פנים ואופן לקלוט את אשר נעשה, לעכל את המאורעות, להסביר, ולו באופן שטחי, את אשר אירע לנו, לסכם את התוצאות ולהתוות דרך לאורן.

יש צורך באמונה איתנה מאד, כאותה אמונה ממש, שהיתה לאבותינו במדבר, עליה התפאר הקב"ה על ידי נביאו: "זכרתי לך חסד נעורך, אהבת כלולותיך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה". השאלות נוקבות ויורדות עד התהום. אם לא מחזיקים מעמד, עלולה סערת השאלות לסחוף את האדם למערבולת האיומה של הספיקות ולהכחידו כליל ח"ו. משום כך שומה על כל איש מישראל, אשר ה"ב" של "בראשית" וה"ל" של "ישראל", הן עצם מעצמותיו ובשר מבשרו, ואשר מכיר את מוחו הדל ואת עוצמת גדולתם של חכמינו ז"ל, להמשיך ללכת בדרך ה' הצרופה מבלי לתת את נפשו בכפו ולהסתבך בדרכים העקלקלות בהן הולכים המון אנשים מבני ישראל.

תחת שם-העט 'הרב י. מילשטיין' היה ר' דוד זריצקי נלחם ומעורר על תופעות ציבוריות ויוזמות מסוכנות המערערות את היסוד והקיום הרוחני והגשמי של עם ישראל בארצו. תופעות שהיו נפוצות אז, בשנותיה הראשונות של המדינה, ונמשכות עד היום, על ידי המחוקקים ובתי המשפט ועל ידי המחזיקים בהגה השלטון בארץ הקודש. את עיקר חמתו היה שופך ר' דוד על המתהדרים בתואר 'דתי', אך במעשיהם גורמים לחילול השם, ולהרס הדת והיהדות, כמו אנשי תנועת 'המזרחי' וההולכים בדרכיה.

כזה הוא הפולמוס המובא בגליונו בו התקף בחריפות את השופט מנחם אֶלון. למאמר זה באה תגובה ממנחם אלון עצמו ואחריה תגובה נוספת וחרפה מהסופר.

מנחם אלון [במקור מנחם פטר] היה בעברו תלמיד ישיבת "חברון", ממנה פרש ויצא ללימודי משפטים באקדמיה. [בשם אחד מתלמידי הישיבה דאז שמענו כי פרישתו גרמה לעגמת נפש גדולה לישיבה ולראשיה]. הוא התקדם על כס השיפוט ובסופו של דבר שימש כמשנה לנשיא בית המשפט העליון. בהתהדרו בידע התורני אותורכש בישיבה, התעסק כל ימיו במה שמכונה "המשפט העברי", שמהווה סוג של רצון להכליא בין מערכת החוקים של המדינה המבוססת על המשפט הגויי, האנגלי והביני-לאומי, ללא שום זיקה לתורה ולהלכה, לבין חוקי התורה והשלחן ערוך.

בהרצאה אותה נשא אלון, הוא קרא לרבנים ולבתי הדין להשתמש בכך שיש להם להפקיע קידושין, במקום עיגון וכדומה. עיקרי ההרצאה פרסמו בעיתון מעריב, ועליה יצא קצפו של הסופר. מבין דברי התגובה אנו מזהים את החלק של ה"תלמיד-חכם" באישיותו של ר' דוד, שפחות נודעה.

ואגב מנחם אלון, מן הראוי להביא כאן שיחה נאה אותה שח בנאום הפרידה מבית המשפט העליון עם צאתו לגמלאות. וכה אמר:

"השנים היפות בחיי, לא היו שנותיי באוניברסיטה, וגם לא אלו שעשיתי בבית המשפט העליון. השנים היפות ביותר היו שמונה השנים שעשיתי בישיבת חברון, בלימוד של שש עשרה שעות ביממה, עם אוכל ותנאים שלא היו מן המשובחים ביותר. זהו מקום שאתה נכנס אליו בלי תעודות, ויוצא בלי תעודות, ממש תורה לשמה, לימוד שאין לו אח ורע באף מקום אחר בעולם."

ומעשה שהיה. היה זה ביום הכיפורים תשכ"ט, האחרון בחיי של מרן רבי יחזקאל סרנא זצ"ל ראש ישיבת חברון. על פי הוראת הרופא פרופ' רחמילביץ', על מנת שיוכל לקיים את התענית כמצוות היום, היה על ר' יחזקאל לשכב במיטה כל יום הכיפורים מבלי לעשות מאמץ כלשהו, אפילו לדבר, ועל התפילה להיות בהרהור בלבד. מנין מצומצם מתלמידיו נבחר לעשות את תפילות היום בביתו של הגר"י, כשהוא שוכב במיטתו ומצטרף למנין. לפני תפילת מוסף נשמעו דפיקות בדלת. הדופק – מנחם אלון, שהיה קובע את תפילות הימים הנוראים בישיבה כבימי קדם – מעוניין להצטרף למנין בביתו של הגר"י. התלמיד הנאמן שהיה אחראי על הבית סרב לתת לו להיכנס, והוא הפציר מאד. לאחר דין ודברים הוא ביקש מהבחור שישאל את ראש הישיבה אם הוא יכול להצטרף שהרי הוא רוצה שתפילותיו יעלו עם התפילות של הראש ישיבה... לכך נעתר התלמיד ור' יחזקאל בניע ראש אישר לו להיכנס ולהתפלל עמו. לאחר יום הכיפורים שאל התלמיד את ר' יחזקאל מה ראה לתת לו להיכנס ועוד שהוא שנה ופירש? השיב לו ר' יחזקאל: לפי ראות עיני, יש סיכוי גדול שהלז יתקדם מאד על כס השיפוט, ולכן כדאי לתת לו תחושת שייכות, לשמור עליו, שייק כמה שפחות...

בברכה

מערכת "נר לדוד"

בודאי, בעיות-ענק נתעוררו עקב השואה וקבוץ הגלויות במדינה היהודית, לא בעיות מדיניות שעליהן אפשר להתגבר, לא בעיות כלכליות ואף לא בעיות בטחוניות, אלא בעיות שבתפיסת העולם היהודי.

הבעיות החמורות המתעוררות מיד יום ביומו, לא זו בלבד שיש צורך במוחות של ראשונים כדי לפתור אותן אלא בעקבותיהן באים מחפשי תיקונים, אלה מן החלשים, שרגליהם אינם עומדים איתן על האדמה היהודית רוויית האמונה הצרופה, ואומרים: כי כשם שחז"ל והראשונים תיקנו מה שתיקנו לטובת האומה, כך יש גם היום לתקן, לפי הצורך.

ואם אנו שומעים על כך מפי סופרים ועיתונאים ומשפטנים חילוניים, מבינים אנו לרוחם, הם לא חונכו על ברכי ההבנה העמוקה של תורת ישראל, לגבם השו"ע הוא ספר חוקים, וכשם שהכנסת מסוגלת לשבת היום ולשנות, על ידי הצבעה, חוק מן החוקים, כך אפשר להתכנס ולהצביע על שינויים בחוקת הנישואין שלנו, להתיר עריות, להרחיב את ההיתרים ולהקל בענייני גירושין, חליצה וכו'. אין הם מסוגלים להבין, כי ישנם חוקים אלוהיים, שאי אפשר לשנותם, כשם שאי אפשר לשנות את חוקי האלוקים הטבעיים בטבע, את הכוח המונע מן הים להתפרץ לתוך היבשה ואת כוח הזריעה והצמיחה. הם רואים את החוקים הנחקקים מידי יום ביומו על שולחן משרד המשפטים והכנסת, הם עומדים ליד עריסתם של חוקים אלה, מכירים בקנוניות ובמו"מ הקודמים להם, משום כך הם רואים בתמהון את עמדת היהדות הדתית העומדת על נפשה ומוכנה להילחם בכל האמצעים העומדים לרשותה לבלי לנגוע בחוקי התורה, שהם חוקי אלוקים חיים. חוקי נצח.

אולם אם באים אנשים שינקו במשך הרבה שנים מלשד התורה, שחונכו וגדלו על ברכה, שישבו מספר שנים על ספסל הישיבה ועד היום הם מופיעים בקהל כיהודים מאמינים ואף אינם מתביישים בכיפתם, אנשים השומרים על המצוות המעשיות, המתפללים כל יום ושומרים שבת ומועד, אם אנשים כאלה באים ומצהירים בפומבי שיש צורך בתיקונים, או כפי שהוכתרה הידיעה הזאת "להילחם בקיפאון", הדברים הללו לא רק שהם מדהימים, אלא גם כואבים ומדריכים מנוחתנו.

ב.

הגיע אלי קטע מעתון "מעריב" מערב שבת של לפני שבועיים, הוא נשלח אלי על ידי אלמוני, שהדגיש את מאמרה של נילי פרידלנדר בשם "ד"ר אלון לוחם בקיפאון" על ידי שהקיף את המאמר בקו אדום, ללמדני כי יש דברים בגו.

ד"ר אלון הוא אחד העובדים הבכירים במשרד המשפטים, הוא היה לפני שנים עוזרו ויד ימינו של השופט חיים כהן, בשעה שניהן כיועץ משפטי לממשלה. ד"ר אלון הוא אדם צעיר, סימפטי מאד, הוא מרצה למשפט העברי באוניברסיטה העברית בירושלים, הוא חובש כיפה ואינו מתבייש בה כלל. הוא יהודי דתי, ועד כמה שידוע לנו, שומר מצוות במובן המלא של המלה.

עד כאן – הכל טוב ויפה. בא המאמר הזה, ואם נאמין לכל אשר נאמר בו, וכי אמנם נאמרו הדברים בדיוק על ידי ד"ר אלון, הרי, עם כל הכבוד, יש לתהות על קנקן הכיפה המתנוססת על ראשו.

המראיית מוסרת, כי דווקא באותו "ריחוק מן החיים" בקיפאון שחל בדיני האישות שלנו, לוחם דוקטור מנחם אלון: "מאז הפיזור בתפוצות (אומר ד"ר אלון) לא תוקנו תקנות חדשות בדיני האישות של עם ישראל. כיום צריכים חכמי ההלכה לראות שיש מרכז גדול לעם היהודי, ולחכמי ההלכה יש מלוא הסמכות לתקן תקנות חדשות".

דברים אלה ראויים להישמע, הא? היכן הם ראויים להישמע? באוניברסיטה, שכל תודעתה היהודית ינשא בנקל על זנבו של חתול? במשרד המשפטים, שמי כד"ר אלון מכיר את ה"לומדים" שם?! לא, אין ד"ר אלון רוצה חלילה, תיקונים בנשואי תערובת, כלומר, למרבית השמחה של מחוקקי ההלכה היהודית ככל הדורות, מסכים הד"ר אלון שאם גוי נשא יהודיה, לא יכירו בנשואין אלה, אולם לא כן בדיני האישות, ש"אפילו הרב המחמיר ביותר אינו רוצה שהאשה תסבול".

ומה יש לעשות כדי שהאשה היהודית לא תסבול? – לתקן!

זהו פזמון מפורסם, ד"ר אלון אינו הראשון ועד שיבוא משיח צדקנו יבואו אחריו עוד "מתקנים" מכל הסוגים.

ד"ר אלון למד בשיבות ויודע ששום מתקן לא תיקן עד היום כלום. הוא יודע, על אף שבמשך כמה שנים נמצא במחיצתו של השופט חיים כהן¹, כי ה"תקונים" של כל "המתקנים" למיניהם לא זו בלבד שהעלו חרס, אלא נשארו לדראון בהיסטוריה היהודית שאינה שוכחת כלום, לא את מתקניה האמיתיים ולא את מקלקליה, ואם הוא יודע, למה הוא מדבר כך?

האמנם נוגע לו סבל האשה יותר מאשר נגע לחת"ם סופר, להגרע"א, לבית יוסף ולרמ"א, לריב"ש ולמהרשד"ם, ל"חזון איש" ולהרב מבריסק? האם אמנם חושב ד"ר אלון, שבגלל היותו דוקטור למשפטים, רחב לבו, עד שעולה ברחמנותו על כל גדולי ישראל? האם ה"חזון איש" שלבו היה כלב האריה ואשר לא חת מפני שום איש, ואשר חמלתו ואהבתו לכל איש מישראל – עברה אלף מונים על כל המתקנים מכל הסוגים, האם הוא לא הבין לרוחה של האשה הסובלת, ומי כמוהו ראוי היה לחפש תיקונים, אם אמנם אפשר היה להגיע עדיהם? והאם חושב ד"ר אלון שהוא ושכמותו, מסוגלים מכל הבחינות לחפש ולמצוא את התיקונים, אשר לא עלו בידי גאון וקדוש הדור למוצאם ולתקנם?

— או שמא, ומפחד אני לומר זאת, כיון שזה כואב מדי, או שמא הכיפה אינה אלא מסווה, שמא פגעה קרבתו של הד"ר אלון לשופט חיים כהן, והוא הציץ ונפגע והוא מביע רצונו לקצץ בנטיעות? כי כיצד אפשר לכנות דברים שאמר לכתבת "מעריב" אם לא קיצוץ בנטיעות, וכך אמר לה: "על הרבנות לתקן תקנה שאפשר יהיה להפקיע את הקידושין של נשים אלה (ש"הסתבכו בטרגדיות משפחתיות)", לבטל את תוקף הנשואין של אשה לבעל שלקה במחלת-רוח, ובמקרה של אשה הנאלצת להמתין זמן רב לחליצה, לקבוע שהיא לא היתה נשואה לנפטר".

ובכן, זוהי המלחמה וזו פישרה שהד"ר אלון מנהל עם הרבנות. הוא מבקש לא פחות ולא יותר להפקיע קידושין, לבטל איסור אשת-איש, ו"הסיבה היחידה" טוען הד"ר חבוש הכיפה – שהרבנות אינה עושה זאת כיום נובעת "מפחד ומחוסר העזה". כלומר מבחינת ההלכה מוסמך מר אלון לקבוע, ברוב גאוניותו, שאין שום עיכוב להתיר נשים אלה, ורק רוע לבם של הרבנים, הוא אשר מונע זאת.

אפשר בנקל לתאר את תגובתם של אנשי החול, 'הגוי-אידיים' שלנו. הם בודאי יתנפלו על מציאה זו בכל נפשם, שהרי זאת הם מבקשים, להכניס תיקונים – להתחיל מן הכבד ואחר כך הקל כבר יהיה קל מאד לבטלו כליל. והמציע איננו איש מפ"ם, או חבר ה"ליגה למניעת כפיה דתית" אלא אדם המתפלל כל יום, חובש כיפה אף בעת הרצאותיו באוניברסיטה, הידוע כיהודי דתי, ובודאי הוא מכיר את כל ה"סודות" של ההלכה היהודית, ואם הוא אומר כך, חזקה עליו שהוא יודע את אשר לפניו. משמע שאמנם הרבנים הם קשוחים, ואין זה אלא רוע לב שהם מסרבים להכניס תיקונים. אין זאת כי אם הרבנים אינם מרגישים בסבל הנשים. ולכן: הורא נא זשידא! מלחמת חרמה נגד הרבנים.

מר אלון איננו שלא מעולם המציאות. הוא הכיר במלחמה האיומה המתנהלת מידי יום ביומו עם החילוניות והגוי-אידיות שלנו. שכל טפח מעברם היהודי כואב להם, הוא מופיע כעת בשערי המלחמה הזאת כסנגורם וכעוזרם של הלוחמים נגד ההלכה היהודית.

לא אגע כאן בעם-הארצות שבכמה מדבריו, אם אמנם צוטטו על ידי המראיית כהלכה, בהם אומר ד"ר אלון לא פחות ולא יותר ש"חכמים יכולים להפקיע קידושין אם נעשו שלא בפני רב ועשרה אנשים" (!), דברים אלה יש בהם כדי להטעות עם-הארצים שאינם מתמצאים בדיני אישות, ולתת נשק בידם לבטל או להפקיע קידושין כאלה.

דבר אחד ברור, ד"ר אלון נכנס לתחום שאינו שלו, הוא כפי הנראה הציץ ונפגע בהימצאו בחברה של מחפשי תיקונים. ואני מדגיש שוב, אלא אם כן המראיית לא ביטאה כהלכה את דברו, כי על אף כל

¹ השופט חיים כהן נודע בכך שנשא אשה גרושה בריש גלי, ופער פיו נגד קדשי ישראל. עפ"ל.

האמור לעיל, איני מסוגל להאמין כי אמנם יצאו הדברים האלה מפיו של אדם שומר מצוות, שלא הרגיש כי הוא הולם על קדקדם על מאות אלפי אנשים שההלכה היהודית היא חלק מישותם ואשר יראו בדבריו מינות מן הסוג הגרוע ביותר, לא רק בגלל מהותם, אלא גם משום הרושם שהם עלולים לעשות על החילוניים והתוצאות המרות העלולות להתקבל מהם.

אדם מסוגל פעם לטעות, הוא אף מסוגל לטעות מרה ולהתחרט על כך כל ימי חייו, אולם דברים אלה עלולים להתרחש באופן פתאומי. אולם, ד"ר אלון הכתיב את הדברים, הוא ידע כי הם יתפרסמו ברבים, הוא ידע שאינו צודק. הוא ידע שזוהי עם-הארצות לדבר ככה, שלא לדבר על האפיקורסות שבדבר. אם לא ידע לפרש דבריו כראוי ואם לא יכחישם, סימן רע הוא לו, כי ניתוסף גם הוא על חבורת ה"מתקנים".

המודיע. כ' כסלו תשכ"ד

תגובת מנחם אלון:

א. ביום כ' בכסלו השתא (6 בדצמבר 1963) נתפרסמה בעתונכם הנכבד רשימה מאת הרב י. מילשטיין, תחת הכותרת "מבקשי תיקונים". עיקר הדברים שברשימה מתייחסים לכתבה שהופיעה בעתון מעריב מיום ו' בכסלו תשכ"ד (22 בנובמבר 1963) תחת הכותרת "ד"ר אלון לוחם בקיפאון".

ב. יסלח לי הרב מילשטיין, שאיני מכירו אישית, אם לא אודה לו על דברי השבח שהעתיר עלי ולא אשיב על החשדות ו"הרמזים" השונים שכבדני בהם. על כל אלה לא אגיב.

ג. בתחילת הרשימה ובסופה נסתפק לו להרב מילשטיין אם אמנם הובאו דברי בכתבה במעריב בצורה נכונה ומדויקת. אבל אם כך הוא, משום מה לא מצא לנכון לפני כתיבת רשימתי לפחות לשאול את בעל הדברים? – אתמהה!

ד. הדברים שבכתבתה של הגב' גילי פרידלנדר בעתון "מעריב" הם קטעי דברים שנכתבו על ידי הגב' פרידלנדר על פי הרצאה מקיפה שנשאתי לפני כארבעה שבועות ב"בית הלל" בירושלים, ועל פי תשובות לכמה שאלות שנשאלתי על ידה. אין צורך לומר שלא ראיתי ולא קראתי את האמור בכתבה בטרם שפורסמה.

ה. לא אתווכח בשאלה כה רצינית מעל דפי העתונות היומית, אף הדתית, כשם שלא הערתי את הערותי לכתבה שהופיעה במעריב. לכשתופיע ההרצאה בדפוס, והרב מילשטיין ימצא ענין לגופו של דבר, לשאת ולתת בדברים באופן אישי או מעל במה מתאימה, מוכן אהיה לעשות זאת.

ו. בינתיים – הערה אחת, כי היא מחייבת הכנה, עיון ולימוד, ואולי אף הרהור שני מצד הרב מילשטיין, לפחות על נוסח דבריו. הרב מילשטיין כותב, בין היתר: "לא אגע כאן בעם הארצות שבכמה מדבריו,

אם אמנם צוטטו על ידי המראיית כהלכה, בהם אומר ד"ר אלון לא פחות ולא יותר ש"חכמים יכולים להפקיע קידושין אם נעשו שלא בפני רב ועשרה אנשים"(!). דברים אלה יש בהם כדי להטעות עם הארצים שאינם מתמצאים בדיני אישות...".

האמנם, הרב מילשטיין? יבדוק נא טיבם של "דברי עם הארצות" אלה במקורות הבאים, המהווים רק חלק מהמקורות הדנים בנושא זה: שו"ת הרשב"א חלק א' סימן אלף ר"ו וסימן תקנ"א (התשובה השניה כתב לאחר התשובה הראשונה – ראה כנסת הגדולה, אבן העזר, סימן כ"ח, הגהות בית יוסף, אות ל"ו); שו"ת הרא"ש, כלל ל"ה, סימן א' (ר' גם שו"ת הרא"ש כלל מ"ג, ה'); רבינו ירוחם, תולדות אדם וחווה, חלק חוה, נתיב כ"ב, חלק ד' – כל אלה קובעים אפשרות זו להלכה ולמעשה; שו"ת הריב"ש סימן שצ"ט, ושו"ת מהרם אלאשקר, סימן מ"ח – קובעים אפשרות זו להלכה ולמעשה, בתנאי שיסכימו כל חכמי הגלילות (הריב"ש), וכן כל הקהלות או רובן (מהר"ם אלאשקר); התשב"ץ, חלק א' סימן קל"ג, חלק ב' סימן ס"ה, והרשב"ש השני (נכדו של התשב"ץ), שו"ת יכין ובוועז, חלק ב', סימן כ', ובמיוחד הרמ"א, שו"ע אבן העזר, סימן כ"ח, סעיף כא – מחמירים למעשה; מאז הלכו ורבו המחמירים למעשה. אבל עוד בדורות האחרונים, במיוחד בארצות המזרח, היו כמה מגדולי הלכה שקבעו אפשרות זו גם למעשה. ר' למשל שו"ת ברך משה לר' מרדכי גלאנטי, סימן ל"ג (לפני כמאתים שנה) ושו"ת פני יצחק, לר' יצחק אבולעפאי, חלק א', אבן העזר, סימן ט"ז, וס' לב נשבר, סי' ג' (לפני פחות ממאה שנה). האם לדבריהם של כל גדולי עולם אלה, "דברי עם הארצות", חס ושלום, ייקרא? אתמהה ואתמהה!

מנחם אלון. ירושלים

תגובתו של "הרב י. מילשטיין":

מכתבו של הד"ר אלון, אינו מכחיש כלום מהנאמר בשמו על ידי כתבת "מעריב". מסכים אני לדבריו, כי עתון יומי איננו הבמה המתאימה לויכוחים מעין אלה, אולם תהיה הבמה לויכוח אשר תהיה, לא ימצאו בה מספר כה רב של מאזינים, כמספר הקוראים של "מעריב" אשר בודאי קראו בעיון ובסיפוק רב את דברי מר אלון. משום כך יש צורך להכחיש באותו מקום ובפני אותו צבור רחב, את הדברים שנאמרו, או שלא נאמרו, על מנת שלא תצא תקלה מתחת ידיו. ההרצאה במלואה, לכשתופיע, אם הדברים שהושמעו בה אינם זהים אמנם למה שנכתב בכתבה, תיקרא על ידי מספר מצומצם מאד של אנשים; נמצאת איפוא, התשובה מקופחת, בה בשעה שהשאלה רחבת ידיים היא.

אולם אם מר אלון חושב, כי עתון יומי, אף הדתי, אינו במה מתאימה לויכוחים מעין אלה, ואני בדעה עמו בפרט זה, הרי בודאי ובודאי אין "בית הלל" מקום מתאים להשמיע הצעות מעין אלה, לא מבחינת המקום ולא מבחינת המאזינים. כמה אנשים נמצאו שם שידעו להשיב על הצעותיו של מר אלון, אם אמנם הוצעו בצורה שנקראו מעל דפי העתון.

הוא השמיע הצעותיו בפני קהל, שעד כמה שידוע לי מחפש כל דרך שהיא לפגוע בהלכה היהודית, ובפרט הלכות אישות אין 'נראות לו' כלל. בין הקהל נמצאו כאלה שאין להם מושג בהלכות אלה, ועוד יותר גרוע – כאלה שיש להם מושג, ורוצים לקעקע יסודות. ידוע לו למר אלון, כי במשך שנים רבות מקפחים שוקיהם של בתי הדין הרבניים, מצמצמים סמכויותיהם עד למינימום, רק באותה טענה, כי בתי הדין אינם "מתקדמים" די הצורך ואינם מתירים אשת-איש, יבמה לשוק, או אינם מפקיעים קדושין.

למה מצא, איפוא, הד"ר אלון, ודוקא הוא ולא אחר, ודוקא מעל במה זו ולא בכנס של דיינים או מעל חוברות-תורה המופיעות בישראל ומחוצה לה, לנחוץ להופיע שם בהצעותיו המרחיקות לכת מאד. שם ורק שם היא הבמה המתאימה ביותר, כי שם נמצאים בעלי המקצוע ושם בודאי שהיה שקיל למטרפסיה. אולם יתכן ודוקא משום שד"ר אלון פחד להופיע על במה של בעלי מקצוע בהלכה, משום שהכיר עד כמה אין כל אחיזה להצעותיו, משום כך מצא לנחוץ להציען מעל במת "בית הלל".

רחוק אני מלהעמיד עצמי בין אלה הראויים להתווכח בשאלה חובקת-עולם זו. דבר אחד ברור הוא לכל מאמין בדברי אלוקים חיים, כי אילו הרגישו האנשים, כי ענין התרת אשת-איש לעלמא אינו נופל במאומה מהגשה לחולה תרופה שיש בה סם המוות בטוח, אם תוגש לא לפי מתכונת מדוקדקת של רופא מומחה, וכי שאלה זו יש בה כדי להמית – לרצוח אנשים פשוטו כמשמעו, בודאי שאנשים היו נזהרים בכל הזהירות האפשרית מלטפל בענינים אלה והיו מתרחקים כמטחוי קשת אף מלנגוע בהם, שמא ירצחו אדם בשוגג ויבולע להם עד סוף החיים ואחריהם. רק קלות דעת או אמונה רופפת שאמנם הענין אינו כה חמור כמשפט מוות, ממריצה אנשים שאינם ראויים לטפל בשאלות אלה.

בודאי לא נעלם ממר אלון, שכה מרבה עלי בציטוטים, דעת התוס' וכך גם נפסק להלכה בשו"ע סוף הלכות גיטין, כי עניני גיטין וקדושין יש למסור אך ורק לגדולי ישראל. ועל אחרים שאינם נמנים על גדולי ישראל ומכניסים ראשם בין הררי הרים אלה, אמרו חז"ל: "מי שאינו יודע בטיב גיטין וקדושין לא יהא לו עסק עמהן". אין צורך לפרש דבריהם. האם אמנם מחשיב עצמו הד"ר אלון עד כדי כך, שמוצא עצמו ראוי לדון ואף להתווכח בענינים אלה?

מותר לי להעיד על עצמי, שלמדתי בישיבות לא פחות מאשר הד"ר אלון, אולם איני מעלה ולא העליתי אף פעם על דעתי, על אף ה"יורה יורה, ידין ידין" – להשמיע גם אני את דעתי בענינים חמורים אלה. ובודאי ובודאי שלא על במה פומבית. ובודאי וכל שכן שלא בהתיעצות מוקדמת ונוקבת עם גדולי ישראל. משום כך ורק משום כך אין הצעתו של מר אלון מתקבלת על דעת של בן תורה "לשאת ולתת בדברים באופן אישי או מעל במה מתאימה", לא עמי הויכוח ולא עם דכוותי, אלא עם גדולי הדורות שעברו, שקטנם עבה לא רק ממתני, אלא ממותנם של גדולי הדור הזה. עמם יש להתווכח ולהוכיחם על פניהם, על שלא מצאו את התרופה הפשוטה

הזאת שמצא הד"ר אלון ולמה חיברו חיבורים שלמים להתרת עגונות, שקידושיהן נערכו רק בפני שני עדים. אלפי תשובות יש בענינים אלה, ואף אחד, ואני מדגיש, אף אחד, אינו מעלה סברא זו.

האם לא היה ידוע להם הריב"ש בסי קצ"ט שהיה ידוע אף לי, והאם לא ראו את הכנה"ג בסי' כח' באהע"ז ולא את תשובות הרא"ש ולא את תשובת הרשב"א הראשונה והשנייה? ואני חוזר על מה שכבר אמרתי: האמנם לבו ודעתו של הד"ר אלון רחבים יותר מלבם ודעתם של כל גדולי האומה שלא עשו זאת? והאם לבם הגדול לא הרבה לאהוב כל אדם מישראל לא פחות מאשר לבו הרחום של הד"ר אלון, והאם עדיהם לא הגיעו דמעותיהן של הנשים העגונות המסכנות, כפי שהגיעו ללבו של מר אלון?

אין ספק שאפשר ואפשר לפלפל, אולם עדיין רחוק הדבר מלמעשה. ואף הריב"ש שכולם סובבים הולכים על פי תשובתו, הדגיש כי הוא אומר מה שאומר רק להלכה ולא למעשה. ולמה מצא פתאום הד"ר אלון את הזמן המתאים ואת אומץ-הלב הדרוש ואת הידע הרב הדרוש ואת השמעתתא-אליבא-דהילכתא הדרושה – לבוא בהצעות מזעזעות אלה, בשעה שההלכה היהודית מוקפת אויבים בנפש המחכים בכליון עינים להצעות מעין אלה, בעיקר – מפי יהודי דתי?

מר אלון מרבה לתמוה על הביטוי "עם-הארצות" שבדברי, והולך ומצטט את הכנה"ג וש"ת הריב"ש, הרא"ש, וכו' וכו'. תשובות אלו ידועות לכל מי שלמד אהע"ז, אולם הרמ"א, הפוסק האחרון הקובע הלכה לנו ולכל ישראל בכל הדורות עד ביאת גוא"צ, קבע להלכה ולמעשה, שהיא חייבת גט. וידוע שלפני שנפסקת הלכה, רשאי כל תלמיד חכם הראוי לכך לומר את אשר יש לו לומר, אולם משנפסקה הלכה ונתקבלה בכל ישראל, הרי מי שבא ומסתמך על האחרים נגד ההלכה, מקפחים את שוקיו. ואין ספק שזוהי בחינת 'עם-הארצות', ואין כל ספק בסיפא של דברי, שאמנם יבואו עם הארצים ויתלו בדברי מר אלון אלה שאפשר ואפשר למצוא היתר על ידי הפקעת קדושין, אלא שהרבנים והדיינים שלנו קשוחי לב המה, אכזרים, פחדנים שאינם רוצים להיזקק להיתר כה פשוט שאפשר להפקיע קדושין ותו לא מידי.

כאמור, איני רוצה להיכנס לויכוח הלכתי, לא כאן או בכל מקום אחר, אך שכח מר אלון אגב חורפי' כי אף מי שהציע זאת, לא הציע אלא לחומרא – ולא לקולא. כלומר, רק אם הקידושין נערכו בפשיעה או הקנין של הממון נעשה בפשיעה, אז הציעו מה שהציעו, גם הצעה זו לא נתקבלה (עיי' במרדכי פרק קמא דכתובות. ודו"ק היטב. ועי' בשטמ"ק כתובות דף ד' שהאריך מאד והביא שו"ת הרא"ש והמרדכי והרשב"א). אולם אם נערכו הקדושין ללא פשיעה ל"ש כלל לומר שבי"ד יפקיעו הקדושין מטעם הפקר בי"ד הפקר.

וקלורין לעיניים הם דברי הגר"א באהע"ז סי' כח' האומר על פסקו של הרמ"א, שהוא פשוט, שאילו אפשר היה להפקיע קדושין היה קודם-כל מקום להפקיע קדושין של חייבי לאוין ועשה, ששם בודאי נעשו בפשיעה, ובכל זאת הקדושין תופסים ולא שמענו ולא ראינו דבר כזה. (וע' מהרש"ל ביש"ש פ"ג דקדושין סי' ר"ב מה שכתב והדברים מאירים למי שלבו תמים עם ד' אלוקיו). אולם לפענ"ד הרי זוהי עם-הארצות לומר שבי"ד יפקיע קדושין לקולא, כדי לתת יד לפושעים ומפירי ברית. וכל שכן לא בי"ד שלנו.

צא וראה מה שכתב החת"ס בסי' ק"ח וק"ט מאהע"ז בענין זה, הפוסק להלכה ולמעשה שאפילו כל ישראל אינם רשאים להפקיר בזמנים הללו. ואכמ"ל.

סוף דבר, חוזר אני ואומר, לא המקום, לא הזמן ולא האיש, ראויים היו להציע את אשר הוצע – אם אמנם הוצעו הצעות אלה.

בשולי המכתב: תמוה מאד, שבכל שטח אחר לא יהיו איש להכניס עצמו מבלי אשר יהיה בעל מקצוע, שלא לדבר כבר בשטחי הרפואה, ההנדסה, הפסיקה וכדומה, אלא אף בשטחי החקיקה לא יעזי מי שאינו בקי גדול, לעמוד בפומבי להציע או להתווכח. רק שטחי ההלכה התורתית, השו"ע, הפכו לשדה הפקר, שכל אחד, אם הוא ראוי או אינו ראוי לכך, מוכן תמיד לנגח ולדרוש, לבקש לתקן או לשנות, מבלי אשר ישאל את עצמו: האם ראוי אני, מבחינת אישיותי וידיעותי – להתווכח בענינים אלה, או שמא אניח את הדבר לגדולים ממני בשטח זה. ואם אחרים עושים זאת, אין הם מכירים ואינם יודעים שאינם יודעים כלום, אולם איש כמר אלון, המכיר פחות או יותר את השטח הזה, חייב היה לדעת ששנותיו בישיבה עדיין לא מספיקות להיכנס לויכוח בענין חמור זה.

המודיע. ל' כסלו תשכ"ד